

Sygn. akt I A Ca 726/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Bohun (spr.)
Sędziowie:	SSA Jan Gibiec SSA Jan Surma
Protokolant:	Katarzyna Stalewska

po rozpoznaniu w dniu 8 sierpnia 2012 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **A. L. i J. C.**

przeciwko **M. M., L. M. i E. M.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych M. M. i L. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 21 grudnia 2011 r. sygn. akt I C 234/11

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Opolu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Opolu uznał za bezskuteczną wobec powodów A. L. i J. C. umowę darowizny z dnia 17 lipca 2008 r. sporządzoną w formie aktu notarialnego, na mocy której A. M. przeniosła na rzecz pozwanych M. M., L. M. i E. M. własność nieruchomości położonej w gminie T.. Punktem II Sąd I instancji orzekł o kosztach procesu.

Od wyroku tego apelację złożyli wszyscy pozwani, ale apelacja pozwanej E. M. została odrzucona postanowieniem z dnia 21 maja 2012 r.

W apelacji zarzucili:

1. **nierozpoznanie istoty sprawy (art. 2 § 1 k.p.c.)**, której zakres wyznaczony został przez przywołany w uzasadnieniu jako materialnoprawna podstawa rozstrzygnięcia przepis art. 527 § 1, 2 i 3 k.c., a to poprzez zaniechanie wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy (art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 224 § 1 k.p.c.), a w szczególności

zaniechanie ustalenia koniecznego elementu podmiotowego zaskarżenia pauliańskiego, tj. świadomości dłużnika A. M. o pokrzywdzeniu wierzycieli w dacie zawarcia umowy darowizny z pozwanymi;

2. **wadliwość i dowolność ustaleń faktycznych** w zakresie przyjęcia, że pozwani M. M. i L. M. mieli wiedzę co do faktycznego zadłużenia A. M. względem powodów, **w sytuacji gdy** ze zgromadzonego materiału dowodowego dowodów wynika, że A. M. poinformowała pozwanych, że zadłużenie zostało spłacone, a nadto, że zarówno wystąpienie przez powodów z powództwem przeciwko A. M., jak i wydanie nakazu zapłaty w sprawie V GNc 1122/09, a także wyroku zaocznego w sprawie VGC 473/09, miały miejsce w drugiej połowie 2009 roku, a zatem rok po zawarciu umowy przenoszącej własność udziałów w nieruchomości;

3. **naruszenie przepisów postępowania**, będące wynikiem nie rozważenia w sposób wszechstronny zebranego w sprawie materiału dowodowego i polegający na pominięciu istotnej części zebranego w sprawie materiału dowodowego, a to zwłaszcza zeznań pozwanych, co potwierdza uzasadnienie zaskarżonego wyroku, nie spełniające swej podstawowej funkcji wynikającej z treści przepisu art. 328 § 2 k.p.c., a także na zaniechanie przeprowadzenia dowodu z zeznań A. M., mimo, iż przesłuchanie tego świadka pozostawało niezbędne dla ustalenia ewentualnego działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, jak i innych relewantnych okoliczności sprawy;

4. **naruszenie przepisów prawa materialnego**, tj. art. 528 k.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, na skutek przyjęcia, że pozwani „uzyskali korzyść majątkową bezpłatnie”, **w sytuacji gdy** ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że w związku z uzyskaniem udziałów w nieruchomości, został na nich nałożony obowiązek spłaty kredytu w wysokości 400.0000 zł oraz kontynuowania budowy.

II. Wskazując na powyższe podstawy wnieśli o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz o obciążenie Powodów kosztami postępowania według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie
2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach instancji.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że nakazem zapłaty z dnia 20.05.2009 r. Sąd Rejonowy w K. nakazał A. M. by zapłaciła powodom – J. C. i A. L. kwotę 10.179 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22.05.2008 r. oraz kwotę 2.528 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem zaocznym z dnia 24.09.2009 r. Sąd Rejonowy w K. zobowiązał A. M. do zapłaty na rzecz powodów – J. C. i A. L., kwoty 81.451 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 9.06.2008 r. oraz kwoty 4.073 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Powadzone na wniosek powodów postępowanie egzekucyjne przeciwko A. M. zostało umorzone postanowieniami Komornika Sądowego w O. z dnia 22.03.2011 r. wobec bezskuteczności egzekucji, a egzekucja z ruchomości, wierzytelności i kont bankowych dłużnika okazała się bezskuteczna.

A. M. na podstawie umowy warunkowej z dnia 14.05.2007 r. oraz umowy przeniesienia własności nieruchomości z dnia 28.06.2008 r. była właścicielem nieruchomości w obrębie T., gmina T. składającej się z działki nr (...) zapisanej w księdze wieczystej nr (...).

W dniu 17.07.2008 r. A. M. podarowała przedmiotową nieruchomość M. M., L. M. i E. M..

Zadłużenie A. M. wobec powodów wynika z prowadzonej przez nią działalności – biura pośrednictwa usług turystycznych, zarejestrowanej pod adresem matki – pozwanej E. M.. która była upoważniona do prowadzenia działalności. Rachunki biura były rozliczane przez księgowość. Biuro zakończyło działalność z dniem 31.12.2008 r.

Powodowie informowali E. M. o fakcie zadłużenia A. M., która poinformowała swoich rodziców – pozwanych E. i L. M., iż zadłużenie zostało spłacone.

Pozwana E. M. ustalała wysokość długu córki w rozmowie z jednym z powodów dopiero po otrzymaniu spornej nieruchomości, tj. w październiku 2008 r.

Brat A. M. – pozwany M. M. miał ogólne pojęcie o działalności prowadzonej przez siostrę. W lipcu 2008 roku był pełnoletni, mieszkał z rodzicami i pomagał im w domu.

Po rozpoczęciu za namową rodziców budowy domku jednorodzinnego w T., A. M. wyjechała do Niemiec i zrezygnowała z kontynuowania jego dalszej budowy.

Sprzedaż rozpoczętej budowy wobec kryzysu gospodarczego okazała się niekorzystna, dlatego rodzice A. M. postanowili przepisać na siebie zaciągnięty przez córkę kredyt w wysokości 400.000 zł a także własność nieruchomości. Obecnie samodzielnie, bez pomocy córki spłacają kredyt. Miesięczna rata wynosi 2.500 zł.

Pismem z dnia 3 sierpnia 2012 r. pozwani wnieśli o zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 kpc, do czasu zawieszenia z urzędu postępowania w sprawie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w O., sygn. akt 1 Ds. 165/12 (...)w sprawie o popełnienie przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. oraz art. 286 § 1 k.k. poprzez podrobienie faktury VAT (...) z dnia 31 maja 2008 r. oraz faktury VAT (...) z dnia 21 maja 2008 r., a następnie użycie faktur jako autentycznych w celu wyłudzenia pieniędzy na skutek orzeczeń Sądu w postępowaniach cywilnych prowadzonych w Sądzie Rejonowym w K. V Wydział Gospodarczy, sygn. akt VGC 473/09 oraz V GC 1122/09 o zasądzenie od A. M. na rzecz powodów należności z w/w faktur, a także w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Opolu (sygn. akt I C 234/11) o uznanie bezskuteczności względem powodów czynności przeniesienia własności nieruchomości zawartej między A. M. oraz pozwanymi. Także o dopuszczenie dowodów z następujących dokumentów: faktury VAT (...) z dnia 31 maja 2008 r., faktury VAT (...) z dnia 21 maja 2008 r., zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z dnia 18.01.2012 r., zwrócenie się do Prokuratury Rejonowej w O. celem uzyskania informacji, na jakim etapie znajduje się postępowanie w sprawie 1 Ds 165/12 (...)

Postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2012 r. wydanym na rozprawie apelacyjnej Sąd Apelacyjny oddalił wniosek o zawieszenie postępowania.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelacje pozwanych zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny uznaje za zasadny podniesiony w apelacji zarzut nierozpoznania przez Sąd I instancji istoty sprawy przez zaniechanie ustalenia koniecznego elementu podmiotowego zaskarżenia pauliańskiego, tj. świadomości dłużnika o pokrzywdzeniu wierzycieli w dacie zawarcia umowy darowizny.

Sąd I instancji w motywach swojego wyroku wskazuje, że okoliczność, iż A. M. jest dłużniczką powodów był bezsporny, zaś wysokość zadłużenia została udokumentowana załączonymi do sprawy odpisami tytułów wykonawczych. Dalej Sąd stwierdza, że w takiej sytuacji należy uznać, że dłużniczka wyzbywając się istotnego składnika majątku, wkrótce po powstaniu zobowiązania, działała z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, a pierwszeństwo wyzbycia się nieruchomości przed uzyskaniem przez powodów tytułu wykonawczego jest bez znaczenia, zważywszy że A. M. wiedziała o ciężącym na niej obowiązku zapłaty za usługę wykonaną przez powodów. W ocenie Sądu Apelacyjnego takie wnioski Sądu Okręgowego są całkowicie dowolne i w żadnym razie nie wynikają one ze zgromadzonego przez ten sąd materiału dowodowego, który zresztą, co należy zaakcentować, jest bardzo skromny. Podkreślić należy, że pozwani na rozprawie w dniu 14 grudnia 2011 r., jedynej w sprawie, oświadczyli, że wnoszą o oddalenie powództwa i jednocześnie oświadczyli, iż córka nie była zadłużona w stosunku do powodów, a darowiznę zrobiła z uwagi na to, iż zachorowała. Po tym oświadczeniu pozwanych sąd dopuszcza dowody z dokumentów znajdujących się w aktach w tym, z wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w K. z dnia 24 września 2009 r. i nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w K. z dnia 20 maja 2009 r. oraz z zeznań złożonych przez pozwanych. W tym miejscu należy zauważyć, że przesłuchanie tylko jednej strony dopuszcza art. 302 § 1 kpc, ale jest to wyjątek i winno

to nastąpić tylko ze względu na szczególne okoliczności. Te okoliczności w sprawie nie występowały a powodowie, jak wynika z zapisu protokołu byli obecni na rozprawie. Dopuszczenie zatem przez Sąd I instancji dowodu z zeznań złożonych tylko przez pozwanych bez wskazania jakie okoliczności mają być wyjaśnione tym dowodem, uznać należy za uchybienie procesowe. Niezależnie jednak od tego z zeznań pozwanej E. M. (błędnie w protokole nazwanej powódką) wynika, że rozmawiała z córką na temat jej zadłużenia i córka miała stwierdzić, że nie ma żadnych zadłużeń, a sam powód miał jej powiedzieć, że do uregulowania jest 10.000 zł. Podobnie zeznał L. M. wskazując, że nie wiedział nic o problemach finansowych córki.

O ile w sytuacji gdy, jak wynika, z materiału sprawy, wiedza pozwanych co do ewentualnego zadłużenia A. M. i jej ewentualnego działania ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli musi być oceniana przez pryzmat przepisu art. 527 § 3 kc, bądź art. 528 kc, to jednak mają rację pozwani podnosząc w apelacji, że Sąd Okręgowy nie ustalił w sprawie, czy dłużniczka A. M. w dacie zawarcia umowy darowizny miała świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzycieli. Tymczasem skuteczność skargi pauliańskiej, art. 527 § 1 kc uzależnia od zaistnienia przesłanek o charakterze podmiotowym, a jedna z nich to istnienie u dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzycieli. Oznacza to, że zaskarżenie czynności możliwe jest tylko wtedy, gdy wierzyciel wykaże, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli czyli wiedział, że w następstwie jego działania może dojść do stanu pokrzywdzenia. Jak wskazuje się literaturze bez postawienia zarzutu moralnego, akcja pauliańska traci swe uzasadnienie. Ta świadomość musi istnieć w chwili dokonania zaskarżonej czynności. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 maja 2007 r., CSK 77/07: „Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli ma rozeznanie co do tego, że w następstwie dokonanej przezeń czynności ucierpi materialny interes wierzyciela, zazwyczaj poprzez wyzbycie się w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji”. W stanie faktycznym sprawy, gdy Sąd I instancji przesłuchał jedynie pozwanych i dopuścił dowód z dokumentów, w tym z wyroku zaocznego i nakazu zapłaty, nie można jednoznacznie stwierdzić, że dłużniczka działała w dacie dokonywania zaskarżonej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Z zeznań pozwanych wynika bowiem, że A. M. informowała ich, że nie ma żadnych zadłużeń. Nie bez znaczenia w sprawie jest okoliczność, że prowadzone na wniosek powodów postępowanie egzekucyjne przeciwko A. M., ostatecznie umorzone bo egzekucja okazała się bezskuteczna, toczyło się na podstawie dwóch tytułów: wyroku zaocznego i nakazu zapłaty. Wydanie wyroku zaocznego i nakazu zapłaty miało miejsce około roku po zawarciu umowy przenoszącej własność nieruchomości na rzecz pozwanych i jak podnoszą pozwani w apelacji ten wyrok i nakaz zapłaty nigdy do A. M. nie dotarł, bowiem powodowie podali w Sądzie Rejonowym w K. adres pod którym A. M. od lat nie zamieszkiwała. O ile te okoliczności jak i kwestionowanie przez pozwanych istnienia jakiegokolwiek zobowiązania wobec powodów jest w niniejszej sprawie o tyle bez znaczenia, że powodowie dysponują prawomocnymi orzeczeniami, które nie zostały do tej pory skutecznie podważone, to jednak te wszystkie okoliczności nie mogą pozostać bez wpływu na ocenę, czy dłużniczka w dacie dokonywania czynności, obecnie zaskarżanej akcją pauliańską, miała świadomość, że działa z pokrzywdzeniem wierzycieli. Jeśli bowiem istotnie uważała ona, że wszelkie zobowiązania wobec powodów są uregulowane to nie sposób przyjąć, że wyzbywając się majątku obejmowała świadomością fakt niewypłacalności.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny uznając za trafny zarzut podniesiony w punkcie 1 apelacji uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji bowiem brak ustaleń co do zaistnienia przesłanki podmiotowej w postaci istniejącej u dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzycieli skutkuje nierozpoznaniem istoty sprawy (art. 386 § 4 kpc).

W takiej sytuacji nie ma potrzeby szczegółowego odnoszenia się do pozostałych zarzutów zawartych w apelacji, jednak Sąd Apelacyjny sygnalizuje, że wierzyciel, który korzysta ze skargi pauliańskiej korzystać może z domniemań prawnych (art. 527 § 3 k.c. i art. 528 k.c.) oraz domniemań faktycznych (art. 231 k.p.c.). Z kolei w sytuacji, o której mowa w art. 528 kc nie ma potrzeby stosowania domniemań z art. 527 § 3 § 4 kc, a wnioski dowodowe zmierzające do obalenia tych domniemań podlegają oddaleniu, gdyż dotyczą faktów nie mających znaczenia dla rozstrzygnięcia. Art. 528 kc jako dalej idący wyłącza stosowanie art. 527 § 3 kc.

Rozpoznając ponownie sprawę winien jednak Sąd I instancji mieć na uwadze, że z dotychczasowych ustaleń wynika, że rodzice A. M. przejęli na siebie zaciągnięty przez córkę kredyt w wysokości 400.000 zł, co nie może pozostać bez wpływu na ocenę przesłanki, o której mowa w art. 528 „uzyskania korzyści majątkowych bezpłatnie”.

Z tych względów orzeczono jak na wstępie.

bp